

Barokní památky

Architektura baroka v Českých zemích

V období 17. a 18. století byly hlavními stavebníky církev a šlechta. Města v době po bitvě na Bílé Hoře a po třicetileté válce zchudla a královský dvůr sídlil ve Vídni. Převažujícími stavebními druhy se tak stávají kostely, kláštery a církevní stavby vůbec, dále pak paláce a zámky. Stavební činnost však byla velmi intenzivní. Neobyčejně velké budovy klášterů, jezuitských kolejí a kostelů výrazně a trvale změnilo ráz českých měst a vesnic.

V 17. století u nás působila převážná většina stavitelů cizího, zejména italského původu. Dynamický barok v Itálii vyvrcholil stavbami mnicha Guarina Guariniho, jehož tvorba ovlivnila středoevropský, tedy i český barok. V 18. století se však rozhodujícím způsobem uplatnila generace stavitelů z českých zemí, v té době dosáhlo baroko v Českých zemích světové úrovně.

Hlavní fáze vývoje barokní architektury v Českých zemích:

1. Pobělohorský manýrismus, který se prolíná s raným barokem. Stavitelé byli cizinci, ráz architektury nejednotný, období cca 1620 – 1700). Hlavními představiteli byli cizí stavitelé (Francesco Caratti, Jean Baptiste Mathey).
2. Vrcholné baroko
 - a) Vrcholné baroko dynamické, reprezentované domácími mistry (Kryštof Dientzenhofer, Kilián Ignác Dientzenhofer, Jan Blažej Santini-Aichel) – období cca 1700 – 1750.
 - b) Barokní gotika, syntéza slohu gotického a barokního, která je českou zvláštností, nemá nikde rovnocennou obdobu - kolem roku 1720 (Jan Blažej Santini).
3. Pozdní baroko, vyznačující se rokokovým pojetím – cca 1750 – 1780 (Kilián Ignác Dientzenhofer).

Konstrukce a architektonické tvary:

Stavební konstrukce používané v té době Českých zemích se nelišily od barokních konstrukcí v ostatních zemích.

Materiálem staveb byly cihly, kámen nebo smíšené zdivo. Zdi pokrývala vždy barevná omítka.

Typickou střechou je střecha mansardová, na věžích pak střecha cibulová. Nejčastěji se vyskytuje prejzová krytina, na věžích krytina měděná.

Klenby byly podřízeny výtvarným cílům, v 17. století se nejčastěji používaly valené klenby s lunetami, rytmizované klenebnými pásy. Boční tlaky valené klenby často zachycovaly opěrné zdi, upravené do volutových křídel. V 18. století valenou klenbu vystřídala placka. Běžná v té době byla rovněž pruská klenba, která je obdobná placce.

Typická je ornamentální výzdoba, do roku 1720 u nás převažuje akantový ornament, v dalších 20 letech je to ornament páskový, obohacený festony. Od roku 1740 se rozšiřují rokokové motivy, zejména mušle nebo rokaje.

Rovněž architektonické tvary se neliší od forem italských, některé nové motivy se však objevují. Sloupy nebo pilíře portálů se s oblibou nahrazují atlanty. Na frontonech bývají putti, andělé nebo jiné figury. Na chrámech se objevuje u nás často kasulové okno (dle tvaru, připomínajícího rozevláté kněžské roucho).

Druhy barokních staveb:

Chránová architektura

- Chrámy manýristické a raně barokní

Základním vzorem středoevropského baroka tohoto období byl chrám Il Gesu v Římě (Giacomo Barozzi – Vignola) z 2. poloviny 16. století. s plasticky propracovaným průčelím. Typický je chrám P. Marie Vítězné v Praze, přestavěný po roce 1640 do nynější podoby.

Z raného období pocházejí další kostely v Praze (J. B. Mathey). z mimopražských vyniká chrám P. Marie ve Staré Boleslavi..

- Chrámy dynamického baroka

Složité sférické kopule a pronik 3 prostorů ve formě eliptických válců jsou použity při stavbě klášterního kostela v Obořišti na počátku 18. století. Významné chrámové stavby Kryštofa Dientzenhofera nacházíme zejména v Praze - chrám Sv. Markéty, chrám sv. Mikuláše, dokončený však již Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem. Ten, kromě dalších pražských chrámů, je rovněž autorem chrámu Maří Magdalény v Karlových Varech a kostelů broumovského panství. Kostely jsou jednoprostorové, oválného půdorysu. Typickým pro české baroko je zde motiv průčelních věží postavených na koso. Předností těchto staveb a českého baroka vůbec je rovněž citlivé osazení do terénu.

Odlíšné pojetí dynamického baroka je patrné u některých chrámů Santiniho, například v Rajhradě nebo ve Křtinách.

- Chrámy barokní gotiky

Pražský rodák Jan Blažej Santini – Aichel vytvořil zcela ojedinělou syntézu chrámové gotiky a baroka. K tomuto konceptu dospěl při tehdy častých přestavbách středověkých chrámů. Mimořádné pojetí, zjevné hlavně v nezvyklých žebrových klenbách se uplatňuje mimo jiné u obnovených chrámů v Sedlci u Kutné Hory a v Kladrubech u Stříbra. Na novostavbě aplikoval Santini principy barokní gotiky u poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře u Žďáru.

Barokní gotika se ve světské architektuře téměř nevyskytuje, výjimečně v detailech.

Kláštery

Barokní kláštery se obvykle vyznačují čtyřkřídlovou dispozicí hlavní budovy, nádvoří je pak předěleno chrámem, K. I. Dientzenhofer vytvořil v Broumově klášterní komplex s dvěma nádvořími. Další typickou ukázkou je klášter v Rajhradě, jehož autorem je Santini.

Zámky

V 17. století dožívala ještě renesanční čtyřkřídlová dispozice. odlišné pojetí přinesl J. B. Mathey při stavbě zámku v Troji, částečně ještě manýristické dispozice, ale s oválným vnějším schodištěm, prvním takovým prvkem u nás.

Na přelomu 17. a 18. století se objevuje dispozice ve tvaru U, na vstupní straně tak vzniká čestné nádvoří, oddělené od veřejného prostranství zídou a mříží. Toto pojetí, původem francouzské, je časté u přestavovaných objektů – zámek Krásný Dvůr u Podbořan.

Pro české zámky je však typičtější radiální dispozice, v jejímž středu je oválná nebo stavba. Typický je zámek Karlova Koruna v Chlumci nad Cidlinou (Santini), světovou úroveň má zámek ve Vranově nad Dyjí. Do pozdního baroka náleží zámek v Dobříši, kde již není patrný barokní dynamismus. Uklidnění pozdního baroka je rovněž zřejmé na rokokové architektuře zámku v Nových Hradech.

Paláce

Palácová architektura, která byla až na výjimky realizovaná v Praze, je v 17. století převážně ještě manýristická, stavby obrovských rozměrů jsou zcela bezohledné ke svému okolí. Z tohoto pojetí se vymyká Toskánský palác (Mathey). V 18. století se budovaly další pražské paláce, které jsou již typické pro vrcholné baroko – Clam-Gallasův palác od J. Fischera z Erlachu. Rokokové pojetí se uplatňuje na pražských palácových stavbách K. I. Dientzenhofera – palác Kinských a palác Sylva Taroucca.

Jesuitské koleje

Stavby jezuitských kolejí, většinou započaté ve 2. polovině 17. století, byly ještě mohutnější než paláce té doby. Pražské Klementinum je po pražském hradu největším komplexem staveb v Praze. Další podobné stavby byly realizovány v Olomouci, v Kutné Hoře a dalších městech.

Ostatní stavby církve a šlechty

Zvláštními stavbami jsou loretánské kaple, nejznámější je Loreta v Praze (Dientzenhoferové). Z letohrádků vyniká pražský Michnův letohrádek, zvaný Vila Amerika (K.I. Dientzenhofer). Ojedinelým stavebním útvarem jsou šlechtické lázně v Kuksu, které byly založeny počátkem 18. století. Zachoval se pouze hospital s kostelem ve středu. Z doby baroka se zachovaly dva hodnotné hřbitovy – hřbitov ve Střílkách z let 1730 – 1743 a Dolní hřbitov ve Žďáru nad Sázavou, pojatý v dynamickém baroku od J. B. Santiniho z období kolem roku 1720.

Stavby měšťanstva

Měšťanské domy nejsou příliš početné, jádra domů jsou většinou pozdně gotická nebo renesanční, pouze průčelí bývá nové barokní, v podstatě však zachovávající původní rozvržení. Přizpůsobeny jsou jen formy.

Rovněž radnice se budovaly jen velmi výjimečně.

Výtvarné umění baroka v Českých zemích

Výtvarné umění baroka obecně ve všech zemích využívá všech poznatků a forem skutečnosti pro znázornění vztahů a dějů neskutečných. Vztah malířství a sochařství k architektuře je ještě těsnější než v renesanci. Přenosné obrazy samozřejmě nemizí, ale mnohé interiéry jsou bez plastiky a iluzivní malby nemyslitelné.

V českých zemích jsou velmi časté velké oltáře, které zcela zaplňují východní stranu chrámových interiérů. Jedním z největších je oltář v chrámu P. Marie Sněžné v Praze.

V raném baroku byl nejpřednějším malířem Karel Škréta, který vytvořil v letech 1636 – 1674 řadu portrétů. V téže době dosáhl světové úrovně rytec Václav Hollar, zejména svými vedutami. Nejvýznačnějším malířem, rovněž světové úrovně byl Petr Brandl, jehož oltářní obrazy se již zcela oprostily od italských vzorů a vyznačují se dokonalým pojednáním světla a barvy. Z jeho děl vyniká například oltářní obraz zvěstování v Kuksu nebo oltářní obraz Nejsvětější Trojice v kostele sv. Jakuba v Kutné Hoře. Dalším vynikající umělcem vrcholného baroka byl Václav Vavřinec Reiner, jehož tvorba byla zaměřena zejména na iluzivní nástěnnou malbu. Jeho díla jsou převážně v pražských chrámech a šlechtických sídlech, z mimopražských je slavný oltářní obraz v chrámu Nanebevzetí P. Marie v Oseku. Rovněž české umění portrétní dosáhlo vysoké úrovně v obrazech Jana Kupeckého. Na Moravě jsou například pozoruhodné fresky v zámku v Kroměříži a oltářní obraz v kostele Nanebevzetí P. Marie v Brně (F. A. Maulbertsch).

Významným sochařským dílem je výzdoba Karlova mostu v Praze, několik soch je od F. M. Brokoffa, jednoho z nejpřednějších sochařů počátku vrcholného baroka. Světové úrovně dosáhlo české sochařství v díle Matyáše Brauna, kromě sousoší sv. Luitgardy na Karlově mostě v Praze a výzdoby mnoha pražských paláců je autorem řady soch v Kuksu. Zajímavé jsou drobnější plastiky na hřbitově ve Střílkách od J. A. Fritsche a oltáře v chrámu sv. Petra a Pavla v Brně od O. Schweigla. Specifickým výtvarným dílem v našich městech jsou mariánské sloupy (v Brně, v Olomouci). Velkolepé trojiční sloupy vznikaly v první polovině 18. století (sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci, památka Světového dědictví UNESCO).

Olomouc se rovněž vyznačuje svými kašnami, které jsou dalším charakteristickým výtvarným projevem barokního umění. Další hodnotné kašny jsou v Brně – Parnas (J. Fischer z Erlachu).

Středočeský kraj

Baroko je ve Středočeském kraji představováno stavbami typickými pro toto období, církevními stavbami a zámky, z nichž některé významným způsobem reprezentují vývojové etapy baroka u nás:

Rané baroko - kostel P. Marie ve Staré Boleslavi, dynamické baroko - kostel v Obořišti, barokní gotika - katedrála P. Marie v Sedlci, pozdní baroko, rokoko - zámek v Bečvárech. Katedrála v Sedlci je spolu s historickým jádrem Kutné Hory zapsána do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Katedrála P. Marie, Kutná Hora - Sedlec, okres Kutná Hora

Románský klášterní kostel byl na přelomu 13.a 14.stol. přestavěn na gotickou pětিলodní katedrálu, která byla v letech 1705-07 přestavěna v originálním stylu tzv.**barokní gotiky** J.Santinim a patří k jeho nejvýznamnějším dílům. Interiér je zaklenut **barokní klenbou, pokrytou sítí štukových žeber**, inspirovaných pozdně gotickými klenbami.

Katedrála je v posledních letech postupně opravována, v letních měsících částečně veřejnosti přístupná..

www.sedlec.info

Kostnice v kapli Všech svatých, Sedlec

Kaple na hřbitově je patrovou stavbou z doby kolem roku 1400, upravenou barokně. Ve spodní části byla na počátku 18.století zřízena kostnice, která je přístupná veřejnosti.

www.sedlec.info

Jezuitská kolej, Kutná Hora, okres Kutná Hora

Bývalá **raně barokní** jezuitská kolej postavená v letech 1626-67 mezi chrámem sv.Barbory a Hrádkem je dlouhý dvoutraktový objekt na půdorysu písmene F s dvěma nízkými věžemi. V současné době se upravuje na galerii moderního umění.

www.lkzb.cz/site/zao_kutnohorsko.htm

Konvent Voršilek, Kutná Hora

V letech 1735-43 byla dokončena pouze dvě dvoupatrová křídla stavby s **bohatě členěným hlavním průčelím** podle původního rozsáhlého projektu K. I. Dientzenhofera. **Typickým dílem českého vrcholného baroka** je centrální eliptické schodiště s freskou v kopuli. Kostel je novobarokní stavbou z let 1900-01.

Areál byl po roce 1989 vrácen řádu sv. Voršily. Konvent je veřejnosti přístupný, je zde expozice uměleckých předmětů ze středočeských hradů a zámků, unikátní je soubor historických hraček

www.vorsilky@stc.npu.cz

www.lkzb.cz/site/zao_kutnohorsko.htm

Kostel Nanebevzetí P.Marie, Zlonice, okres Kladno

Kostel na půdorysu kříže byl založen na vyvýšené terase. Západní **průčelí** a půlkruhový **chór s dvěma věžemi jsou bohatě členěny**, rovněž jako interiér kostela. Kostel příležitostně složí jako koncertní síň.

Prohlídka kostela po domluvě.

www.hrady.cz

Zámek, Dobříš, okres Příbram

Zámek protáhlé dispozice s vnitřním dvorem obklopeným nízkými křídly, které jsou doplněny **nárožními a středními pavilony s mansardovými střechami** byl postaven v letech 1745-65 podle francouzských vzorů je významným příkladem **barokního klasicismu**. Významná je i zahrada s francouzským parterem a terasami, která je uzavřena oranžerií s vyhlídkovou terasou a vodní kaskádou. Interiéry byly upraveny novodobě. **Hlavní sál** je vyzdoben **alegorickými malbami** z roku 1746. Zámek je v soukromém vlastnictví a je veřejnosti přístupný.

www.zamekdobris.cz

Kostel sv. Josefa, Obořiště, okres Příbram

Přední dílo českého vrcholného baroka od K.Dienzenhofera z let 1702-11 je inspirováno dílem italského architekta G.Guariniho. Jednoduchá stavba s **konkávně prohnutým vstupním průčelím**, kterému dominuje **nárožní věž** je zaklenuta **složitou klenbou**.

V kostele se příležitostně konají bohoslužby a přístupný je rovněž příležitostně, po domluvě.

www.muzeum-pribram.cz

Poutní kostel Nanebevzetí P. Marie na Svaté Hoře, Příbram, okres Příbram

Výrazná krajinná dominanta na kopci nad městem Příbram. Soubor barokních budov obvyklého schématu poutních míst s **ústředním chrámem obklopeným ambity** byl vybudován v letech 1658-1709. V kapli na vyvýšené terase je stříbrný oltář s mariánskou sochou.

Kostel je funkční, přístupný.

www.svata-hora.cz

Zámek, Hořín, okres Mělník

Dvoupatrový zámek na půdorysu písmene U byl do současné podoby upraven v letech 1736-50. V jižním pavilonu je umístěna kaple, upravená ve 40. letech 18.stol. se štukovou a freskovou výzdobou. **Ilusivní freska v kopuli** napodobuje otevřené nebe. Z původního vybavení se zachovaly tzv. **kamenné pokoje v přízemí hlavní budovy, které patří k nejlépe zachovaným rokokovým interiéřům**.

V zámku je umístěna zemědělská škola. Je volně přístupný, ale je v poměrně špatném stavu.

www.hrady.cz

Zámek, Liblice, okres Mělník

Zámek z let 1699-1702 je příkladem stavby nového architektonického typu, který se stal příkladem pro zámky a paláce českého baroka. Zámek má **podélnou dvoupatrovou dispozici s vystupujícími nárožními křídly a převýšeným středním válcovým pavilónem**. Bohatě členěné průčelí je doplněno sochami a vázami ze 70. let 18.stol. Zámek je zařízením ČSAV a je upraven pro hotelové bydlení.

www.melnik2000.cz

Zámek, Veltrusy, okres Mělník

Zámek **centrální dispozice s převýšenou střední částí a čtyřmi diagonálně navazujícími krátkými křídly** z druhého desetiletí 18.století byl v 60. letech prodloužen o boční křídla s hospodářskými budovami. Zámek je veřejnosti přístupný.

www.melnik2000.cz

Kostel sv. Klimenta, Odolena Voda, okres Praha-východ

Vrcholně barokní kostel K. I. Dienzenhofera z let 1732-35. Výrazná **krajinná dominanta** jejímž středem je **hlavní prostor kruhového půdorysu, zaklenutý plackou** na vtažených pilířích, které vymezují rytmicky řazené kaple.

Kostel je funkční, přístupný.

www.hrady.cz

Kostel P. Marie, Stará Boleslav, okres Praha - východ

Podstatná část kostela s půlkruhovým závěrem s dvěma věžemi (podle římského kostela Il Gesú) byla postavena do roku 1623. **Bohatě členěné západní průčelí ukončuje vysoký štít s plastikami**. Interiér je vybaven cenným **barokním mobiliářem** /oltáře, plastiky, obrazy/. Je zde také gotický kovový reliéf P.Marie, uctíváný od 17.stol. jako palladium /symbol ochrany a zástity země/.

Kostel je funkční, přístupný.

www.staraboleslav.com/

Zámek, kolej a kostel, Kosmonosy, okres Mladá Boleslav

Barokní komplex **zámku, piaristické koleje s kostelem a Loretou**. Barokní kostel Nalezení sv.Kříže z let 1669-74 je vybaven kvalitním **mobiliářem**.

Bohatě zdobená Loretánská kaple s **ambity a oválnou kaplí** byla postavena po roce 1700. **Zvonice** je raně barokní z roku 1673.

Zámek , Mnichovo Hradiště, okres Mladá Boleslav

Původní renesanční zámek byl přestavěn v letech 1697-1703 na dvoupatrovou budovu na **půdorysu podkovy**. Z původního uspořádání barokní zahrady se zachovala **sala terrena s nástěnnou malbou**. V nedaleké kapli sv. Anny z roku 1723-24 se štítem a bohatě členěným průčelím je umístěna hrobka Albrechta z Valdštejna. Zámek je veřejnosti přístupný.

www.pruvodce.com

Zámek, Bečváry, okres Kolín

Zámek z let 1745-63 byl v letech 1766-74 přestavěn a doplněn o monumentální **zahradní křídlo s terasou a schodišti, které je vynikajícím příkladem rokokové architektury**.

Zámek je ve špatném stavu a je veřejnosti nepřístupný.

www.turistik.cz

Jihočeský kraj

Jihočeské baroko je v některých případech světovým unikátem. O tom svědčí skutečnost, že zámek v Českém Krumlově (s historickým jádrem města) a vesnice Holašovice byly zapsány do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Kostel sv. Františka Xaverského, Opařany, okres Tábor

Kostel z let 1732-35 složitého půdorysu s **konvexními a konkávními křivkami** patří k významným stavbám **vrcholného českého baroka tzv. dynamického směru**.

Kostel je funkční, přístupný.

www.oparany.cz

Kostel Nanebevzetí P. Marie, Tábor-Klokoty, okres Tábor

Poutní kostel, pohledově působivá **krajinná dominanta** na výšině proti Táboru. Barokní komplex se souborem **věží s báními** z let 1701-14 obklopuje pravoúhlý ambit. Interiér je vyzdoben **barokní štukaturou**. Hlavní oltář ze zlaceného stříbra je z roku 1743.

Kostel je funkční, přístupný.

www.bcb.cz

www.hrady.cz

Kostel Nanebevzetí P. Marie, Horní Stropnice – Dobrá Voda, okres České Budějovice

Kostel na svahu hory z let 1798-15 je typickou ukázkou **barokního poutního místa ve volné krajině**. Kostel obsahuje čtvercovou střední část klenutou kupolí s lucernou, rozšířenou polokruhově do stran s přilehlými věžemi. K severní straně přiléhá obdélný ambit. Interiér je vybaven kvalitním zlaceným mobiliářem.

Kostel je funkční, přístupný.

www.bcb.cz

Zámek, Český Krumlov, okres Český Krumlov

Horní zámek se zahradou byl v polovině 18. století stavebně upravován a výškově sjednocován. Zámek se zahradou spojil nový **Plášťový most**, vznikl **rokokový Maškarní sál**, budova Belárie, byla obnovena zahrada. V roce 1767 byl dokončen interiér **unikátního zámeckého barokního divadla**.

Zámek je veřejnosti přístupný.

www.ckrumlov.cz

Soubor lidových staveb Soběslavská blata - Borkovice, Hartmanice Klečaty, Komárov, Mažice, Svinky, Vlastiboř, Zálší, Záluží

Vesnice v obilnářském kraji mezi Bechyní a Soběslaví jsou charakteristické typickou zástavbou domů s tabulovými štíty s **ornamentalikou kombinující barokní prvky s přírodními motivy**.

<http://selskebaroko.unas.cz>

Soubor lidových staveb Hlubocká blata - Česká Lhota, Holašovice, Opatovice, Munice, Pištín, Plástovice, Vihlavy, Zbudov

V krajině rybníků mezi Hlubokou a Českými Budějovicemi je unikátní soubor lidových staveb. Domovní štíty mají výraznou, **vykrajovanou siluetou s motivem zatočených volut**.

<http://selskebaroko.unas.cz>

Soubor lidových staveb Strakonicko a Volyňsko - Bušanovice, Dolní Nekvasovice, Jiřetice, Libotyně, Kovanín, Miloňovice, Předslavice, Radhostice, Zechovice Soubor lidových staveb je situován v podhorské krajině mezi Volyní, Bavorovem a Prachaticemi. Důraz je kladem na **plastickou reliéfní výzdobu**. **Náměty výzdoby štítů mnohdy dokládají profesi majitele** nebo jsou opatřeny zajímavými nápisy.

<http://selskebaroko.unas.cz>

Jihomoravský kraj

Zámky reprezentující baroko v Jihomoravském kraji vznikly přestavbou starších šlechtických sídel. Naopak, kostely byly nově zakládány a jejich interiéry jsou doplněny významnými výtvarnými díly.

Kostel Nanebevzetí P. Marie, Brno-Zábřovice, okres Brno - město

Stavba z let 1661 – 69 s architektonicky náročně komponovaným **dvouvěžovým průčelím** s boční kaplí na **půdorysu šestiúhelníka** z poloviny 18.století. Interiér byl nově upraven v 70.letech 18.století. Dominantou interiéru je oltářní obraz F. A. Maulbertsche.

Kostel je funkční, přístupný.

<http://fara-zabrdovice.networkx.cz/>

Klášteřínský kostel sv. Petra a Pavla, Rajhrad, okres Brno - venkov

Na místě původní románské baziliky byla v letech 1722-39 postaven kostel s dvojvěžím ve slohu **radikálního baroka**. Klášteřínské budovy vznikaly v 18. století, jejich výstavba nebyla v úplnosti dokončena. **V monumentálním slohovém interiéru je umístěna bohatá klášteřínská knihovna.**

Kostel je funkční, přístupný, vybrané části klášteřínské areálu jsou veřejnosti přístupné.

www.kamzajit.cz/mesto/rajhrad/php-22k

Zámek, Slavkov u Brna, okres Vyškov

Původní renesanční zámek byl koncem 17.století zcela přebudován v **reprezentační šlechtické sídlo**. Vynikající je **štuková a malířská výzdoba interiéru**.

Rekonstruovaná **barokní zahrada** je doplněna sochařskou výzdobou.

Zámek je veřejnosti přístupný.

www.zamky-hrady.cz

Zámek, Vranov nad Dyjí, okres Znojmo

Z barokní přestavby vyniká **sál předků na oválném půdoryse s freskovou výzdobou v kupoli z roku 1695 a sochařskou výzdobou v nikách.**

Zámek je veřejnosti přístupný.

www.pruvodce.com

Kostel Narození P. Marie, Křtiny, okres Blansko

Poutní kostel z let 1728-58 je **centrální stavba na půdorysu řeckého kříže** s mohutnou kupolí a čtyřbokou věží nad průčelím. Ke kostelu přiléhá oválný ambit vedoucí ke kapli sv. Anny. Kostel je součástí poutního areálu, jehož autorem je J. B. Santini.

Kostel je funkční, přístupný.

<http://krtiny.webz.cz> www.hrady.cz

Zámek, Valtice, okres Břeclav

Zámek byl přestavěn v letech 1688- 1724. Vlastní zámek je **čtyřkřídlá dvoupatrová budova**, předzámčí tvoří dvě jednopatrová křídla, k jednomu přiléhá budova divadla a ke druhému jízdárna. **Terasy před zahradním průčelím zdobí barokní alegorické sochy**, řada plastik je rozmístěna také v parku. Zámek je součástí **Lednicko-valtické kulturní krajiny**, která byla v roce 1996 zapsána na Seznam světového dědictví UNESCO.

Zámek a celý areál jsou veřejnosti přístupné.

www.pruvodce.com

Zámek, Milotice, okres Hodonín

Současná podoba zámku je výsledkem přestavby z let 1720-25, která z části respektovala půdorys původní čtyřkřídlé renesanční budovy. Přestavba změnila výšku pater, byl zřízen **hlavní sál s monumentální freskou**, novou úpravu získaly fasády. Před hlavním průčelím byl vybudován čestný dvůr s konírnami a jízdárnou, vstup byl uzavřen branou a **mostem s galerií soch**. Zámek je přístupný.

www.hrady.cz

Plzeňský kraj

V kraji jsou funkční chrámy vybudované dle projektů dvou nejvýznamnějších architektů baroka u nás. Klášterní bazilika v Kladrubech je národní kulturní památkou.

Kostel Nanebevzetí P. Marie, Přeštice, okres Plzeň- jih

Monumentální barokní trojlodní stavba K. I. Dientzenhofera s dvouvěžovým západním průčelím z let 1748-75 je situovaná v dominantní poloze ve městě. V exteriéru se uplatňuje **pozdně barokní ornamentální**. Hodnotné je také **pozdně barokní vybavení interiéru**.

www.mikroregion.net/presticko/cz/informace_o_obcich/prestice

Zámek, Nebilovy, okres Plzeň- jih

Zámecký areál z počátku 18.stol. na protáhlé osově symetrické dispozici tvoří do podkovy komponované budovy. Hlavní budova s vystupujícími bočními křídly má **monumentální vstup do otevřeného schodišťového vestibulu**. Zámecké interiéry jsou vyzdobeny **iluzivními malbami**. Zámecká instalace je zaměřena na přírodní motivy ve výtvarném umění.

Zámek je veřejnosti přístupný, mimo sezónu po domluvě.

nebilovy@mybox.cz

Poutní kostel P. Marie, Kralovice (Mariánský Týnec), okres Plzeň-sever

Monumentální stavba z let 1711-51 na půdorysu řeckého kříže. Fasády jsou členěny **vysokými pilastry, nad římsou je balustrová atika**. Typickým příkladem **barokního iluzionismu je malovaný oltář je východním závěru** z doby kolem roku 1760. K západní straně kostela je připojen ambit, rozložený kolem čtvercového dvora /1777/.

Kostel je funkční, přístupný.

www.vaspruvodce.cz

Klášter, Plasy, okres Plzeň-sever

Bývalý klášter prošel dlouhým stavebním vývojem. Jeho nedokončená barokní přestavba (J. B. Santini) jej po stránce architektonického ztvárnění řadí k nejpozoruhodnějším klášterům. Zvláště **vyniká dvoupatrový čtyřkřídový konvent /1701-40/ s důmyslným systémem kanalizace a odvětrávání** s unikátními komunikačními prostory a schodišti a s dvěma kaplemi. Klášterní kostel byl barokizován v letech 1661-68 cennými uměleckými díly předních umělců českého baroka.

Klášterní areál je veřejnosti přístupný.

klaster@plasy.cz

Klášterní bazilika P. Marie, Kladruby, okres Tachov

Původní románská trojlodní bazilika byla počátkem 18.stol. přestavěna ve stylu **barokní gotiky /J.Santini/**. Z původní stavby se dochovalo zdivo obvodových stěn. Barokní klenby jsou zdobeny štukovými žebry. Mimořádně hodnotná je **výzdoba chrámového interiéru jednotné koncepce /fresky, oltáře, kazatelna, varhany/**.

Kostel je veřejnosti přístupný.

www.kladruby.euweb.cz/

Ústecký kraj

Zámek v Libochovicích a klášter v Oseku byly prohlášeny národními kulturními památkami.

Zámek, Libochovice, okres Litoměřice

Původně renesanční zámek byl přestavěn do podoby barokního zámku v letech 1682-90. Dvoupatrový zámek je pravidelné čtvercové dispozice s **vnitřním dvorem** s plasticky členěnými průčelími s **červenobílým barevným řešením** je typickým příkladem české **ranně barokní architektury**. Přizemí východního křídla má do zahrady otevřenou **salu terrenu**. Zámek je rodným místem Jana Evangelisty Purkyně.

Zámek je veřejnosti přístupný.

zamek.libochovice@cmail.cz

Zámek, Ploskovice, okres Litoměřice

Stavbu z první poloviny 18. stol. tvoří podélná budova se středním převýšeným rizalitem, krytým kupolí, doplňují **otevřené arkády, spojené s bočními pavilony**. Zahradní průčelí s figurálním portálem vede do **přízemních grott**. Z interiérů je hodnotný **oválný vestibul s vrcholně barokní výzdobou** /štuky malby s mytologickými náměty.

Zámek je přístupný veřejnosti.

zamek.ploskovice@usti.npu.cz

Zámek, Roudnice nad Labem, okres Litoměřice

Dnešní barokní stavba vznikala v letech 1652 –1684. Trojkřídlá dvoupatrová dispozice je na vstupní straně uzavřena jednopatrovou lodžii. **Štuková výzdoba i barevné řešení zámeckého průčelí** je charakteristické pro barokní architekturu 2.poloviny 17.století.

Zámek je sídlem vojenské správy a vojenské konzervatoře. Veřejnosti přístupná je pouze galerie (bývalá jízdárna), kde je stálá expozice výtvarného umění 19. a 20. století. Ostatní části zámku přístupny je příležitostně v době konání celoměstských akcí (v září).

www.hrady.cz

Klášteří kostel Nanebevzetí P. Marie, Osek, okres Teplice

Kostel vznikl přestavbou pozdně románského kostela z počátku 13. století. Dnešní barokní podoba z let 1712-18 vyniká bohatou **barokní interiérovou výzdobou** (cyklus maleb ze života P.Marie a Krista, řezbářské práce a plastiky, chórové mříže, oltáře, obrazy, varhany).

Klášteří areál je veřejnosti přístupný.

osek@iol.cz

Zámek Červený Hrádek, Jirkov, okres Chomutov

Dnešní podoba zámku je výsledkem přestaveb prováděných v 17.století. Zámek čtyřkřídlé dispozice s monumentálním průčelím, členěným pilastry a převýšeným středním rizalitem. Z interiérů vyniká dvoupatrový **hlavní sál s bohatou štukovou a sochařskou výzdobou a kaple**. Zámek je rekonstruován, veřejnosti přístupný. Kromě toho zde probíhají celoročně kulturní akce.

www.zamek-cerveny-hradek.cz

Královéhradecký kraj

Na území kraje je množství cenných barokních staveb, kaple Tří králů ve Smiřicích, soubor v Kuksu, Betlém a Benediktinský klášter v Broumově byly prohlášeny národními kulturními památkami.

Lodžie, Valdice, okres Jičín

V libosadu u Jičina stojí v oboře, kterou končí čtyřkilometrová lipová alej – kompoziční osa jičínské barokní krajiny, budova lodžie postavená v letech 1630-34. **Stavba je obdobou sály terreny Valdštejnského paláce** v Praze. K lodžii přiléhají prostory se štukovými stropy. V současné době se hledá využití stavby, dosud slouží pro příležitostné akce.

www.mesta.obce.cz/jicin/

Zámek Karlova Koruna, Chlumeck nad Cidlinou, okres Hradec Králové

Zámek z let 1721-23, **originálního půdorysu** podle projektu J. B. Santiniho; ke **střednímu válcovému jádru se paprčité připojují tři krychlová nižší křídla**, mezi kterými je schodiště. K hlavnímu sálu se v každém křídle připojují tři shodné místnosti.

Zámek byl v restituci vrácen původním majitelům. Je veřejnosti přístupný.

www.pruvodce.com/karlovakoruna

kinsky.chl@wo.cz

Kaple Tří králů, Smiřice, okres Hradec Králové

Kaple Tří králů (Zjevení Páně) je jednou z **nejvýznamnějších památek** vrcholné barokní architektury u nás. Byla vystavěna v letech 1699-1713. Jednoduchá stavba na **půdorysu osmiúhelníku s dynamicky zvlněnou fasádou a hranolovou věží** je spojena s budovou zámku. Štuková žebra v klenbě interiéru vytvářejí vzorec osmicípé hvězdy. **Interiér je vybaven původní výzdobou a vybavením.** Vynikajícím dílem je hlavní oltář s obrazem Klanění Tří králů od P.Brandla.

Kostel je přístupný po předchozí domluvě.

www.kaple.smirice.cz

Zámek – Hospital, Kuks, okres Trutnov

Ojedinelý barokní komplex lázní, rezidence a hospitalu, budovaný od roku 1694 do dvacátých let 18.století na dvou protilehlých návrších podél řeky Labe. Po velké povodni v roce 1740 byl areál značně poničen a zachovalo se pouze několik objektů a schodiště s kaskádou a sochami vedoucími k řece. Nejlépe zachovanou stavbou je hospital s kostelem na návrší na hlavní příčné ose. V přízemí se dochovaly prostory refektáře a lékárny s původním vybavením. **Alegorické sochy Ctností a neřestí z dílny M. B. Brauna** na terase jsou kopie (originály jsou v budově lapidária).

Stavby jsou veřejnosti přístupné.

www.zamky-hrady.cz

Betlém, Stanovice, okres Trutnov

Jako součást širší ideové koncepce Kuksu vytvořil v letech 1726-34 **M.B.Braun** v nedalekém Novém lese u Stanovic **skupiny sousoší a reliéfů** vytesaných do skalních stěn nebo velkých kvádrů.

www.turistika.cz

Benediktinský klášter, Broumov, okres Náchod

Rozsáhlý komplex budov je jednou z **nejvýznamnějších památek barokní klášterní architektury** (hlavní budova se dvěma nádvořími zahrnuje prelaturu s dvěma sály, opatské pokoje, konvent s refektářem, knihovnu, monumentální schodiště, ambitové chodby). Klášter byl přestavěn podle návrhu K. I. Dientzenhofera v letech 1728-38 a později ještě doplňován o další stavby.

Klášterní kostel sv.Vojtěcha je původně gotická stavba, přestavěná po roce 1684 na jednoduchý prostor s bočními kaplemi a mohutnou hodinovou věží. Kvalitní je štuková výzdoba interiéru a mobiliář.

www.broumovsko.cz

Soubor kostelů Broumavska, Verněřovice, Ruprechtice, Otovice, Heřmánkovice, Božanov, Bezděkov nad Metují, Police nad Metují – Hvězda, Šonov, Vižňov, okres Náchod

V broumovském výběžku se dochoval **soubor venkovských barokních kostelů**, většinou centrální dispozice. Kostely, postavené nákladem broumovského opata v 1. polovině 18. století (K. Dientzenhofer, K. I. Dientzenhofer) jsou zasazeny do **krásného krajinného prostředí** a jejich průčelí jsou orientována k broumovskému klášteru.

www.broumovsko.cz

Kraj Vysočina

Žďár nad Sázavou je místem, kde jsou soustředěny vynikající díla specifického českého baroka. Klášter cisterciáků byl dle projektu J. B. Santiniho velkolepě přestavěn v duchu barokní gotiky, současně byl vybudován podle plánů téhož architekta poutní kostel sv. Jana Nepomuckého. Poutní kostel je jednou z nejpozoruhodnějších ukázek Santiniho díla a byl zapsán do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, Žďár nad Sázavou, okres Žďár nad Sázavou

Unikátní umělecké dílo je nejosobitějším dílem J.Santiniho ve formách barokní gotiky. Kostel z let 1719-22 má **centrální půdorys na principu pěticípé hvězdy** /pět vchodů, pět oltářů atd. – symbolické číslo pět hvězd, které podle legendy svítily kolem hlavy Jana Nepomuckého. Okružní ambit vychází z půdorysu desetiúhelníku s pěti kaplemi a pěti branami.

Kostel je veřejnosti přístupný.

www.zamek.zdar.cz

Kláštevní bazilika Nanebevzetí P. Marie, Žďár nad Sázavou, okres Žďár nad Sázavou

Po požáru z r. 1689 byl klášterní kostel radikálně přestavěn do barokní podoby (Santini). Interiér je opatřen **štukovým, goticky profilovaným tvaroslovím.**

Kostel je funkční, přístupný.

www.zamek.zdar.cz

www.zdarskypruvodce.cz

Zámek, Jaroměřice nad Rokytnou , okres Třebíč

Původně renesanční zámek, vzniklý na místě středověké tvrze, byl nahrazen monumentálním zámkem v období vrcholného baroka v letech 1700-1737. Dominantu areálu zámku tvoří **zámecký kostel sv. Markéty na půdorysu oválu.** V zámku upoutá velkolepý sál předků s malířskou výzdobou, v jednom ze zámeckých křídel byl také divadelní sál. Taneční a hudební sál připomínají zdejší slavnou hudební tradici.

Zámek je přístupný veřejnosti.

www.zamek-jaromerice.cz

zamek.jaromerice@wo.cz

Olomoucký kraj

Barokní komplex staveb Klášterního Hradiska (národní kulturní památky) a kostel na svatém Kopečku tvoří dvě charakteristické dominanty historického města Olomouce.

Klášterní Hradisko, Olomouc, okres Olomouc

Klášter benediktýnů sv. Štěpána, později premonstrátů, pochází z 11. století. Dnešní podoba je **barokní z let 1686 - 1739 a tvoří ji impozantní čtyřkřídlá budova s nárožními rondely a třemi příčnými trakty. (Pro svou půdorysnou dispoziční se areál kláštera někdy nazývá hanáckým Escorialem.)** Ve středním traktu je umístěn kostel Nanebevzetí P. Marie, na východní straně centrální kostel sv. Štěpána. Z interiérů je zachován **slavnostní elipsovitý sál s iluzivní freskou.**

Historické prostory kláštera jsou veřejnosti přístupné ve vyhrazených dnech.

www.czecot.com/cz

Kostel Navštívení P. Marie, Olomouc, okres Olomouc

Stavba poutního kostela na Svatém Kopečku byla zahájena v roce 1669, v 1. třetině 18. století byla doplněn premonstrátskou rezidencí. V letech 1720-39 byl vyzdoben **interiér kostela.** Součástí dvou křídel premonstrátské rezidence umístěné po stranách kostela jsou také Svaté schody a zimní kaple sv. Anny. **Stavba dominuje širokému okolí.**

Kostel je funkční, přístupný.

www.hrady.cz

Kostel Očišťování p. Marie, Dub nad Moravou, okres Olomouc

Poutní proboštský kostel z let 1736-1756 s přílehlou stavbou barokního domu kazatelů (nyní fara)

Kostel je **jednoduchou dvoupatrovou stavbou, jejíž dominantou je průčelí se sochařskou výzdobou.**

V interiéru kostela jsou zachovány barokní varhany.

Kostel je funkční, přístupný.

www.hrady.cz

Kostel Zvěstování P. Marie, Šternberk, okres Olomouc

Kostel Zvěstování P. Marie z let 1775-83 je **pozděně barokní jednoduchou stavbou s bočními kaplemi a monumentálním dvouvěžovým průčelím** obráceným do náměstí. **Ojedinelý typ štítového nástavce s plastickou výzdobou na průčelí je ukázkou luisézní ornamentality v našem prostředí.**

Kostel je funkční, přístupný.

www.hrady.cz

Zámek, Plumlov, okres Prostějov

Torzo raně barokního zámku budovaného po roce 1680. Vystavěno bylo pouze jedno křídlo, které je výraznou dominantou v krajině. Průčelí šestipodlažní stavby je členěno vysokým sloupovým řádem.

Zámek je veřejnosti přístupný.

www.hrady.cz

www.pruvodce.com

Karlovarský kraj

Památky v pohraničních územích byly poznamenány léty normalizace. Po dokončení oprav a restaurátorských prací bude poutní areál v Chlumu sv. Maří významnou ukázkou české barokní architektury.

Klášter klarisek s kostelem sv. Kláry, Cheb, okres Cheb

Stavba z let 1708-11 je **příkladem českého dynamického baroka**. Součástí komplexu je barokní sýpka s původním krovem. Klášter byl zrušen na konci 18. století, kostel slouží výstavním účelům. Je veřejnosti přístupný.

www.mestocheb.cz

Kostel sv. Máří Magdaleny, Karlovy Vary, okres Karlovy Vary

Stavba z let 1727-36 /K.I.Dienzenhofer/ obsahuje **všechny rysy českého vrcholného baroka s typickým prostorovým uspořádáním s průnikem oválné hlavní lodi a presbytáře**. Hodnotné je **původní barokní zařízení** z poloviny 18.stol..

Kostel je funkční, přístupný.

www.karlovyvary.cz

<http://czcehtravels.sweb.cz>

Kostel Nanebevzetí P. Marie, Chlum Svaté Maří, okres Sokolov

Poutní kostel, vzniklý přestavbou staršího poutního místa (Kryštof Dienztzenhofer), koncem 17.století, obklopují **symetrické ambity s kaplemi** z let 1708-24 a barokní budova bývalého proboštsví. Interiér je vyzdoben freskami a hodnotným mobiliářem. Poutní areál je postupně obnovován od roku 1990. Po obnově bude veřejnosti přístupný.

www.volny.cz/chlum-sv-mari/Chlum-kostel

Zlínský kraj

Zámky v Buchlovicích a Kroměříži jsou národními kulturními památkami, kroměřížský zámek byl zasán do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Jezuitská kolej s kostelem sv. Františka Xaverského , Uherské Hradiště, okres Uherské Hradiště

Objekty kláštera a kostela byly budovány v letech 1654-1687. Po roce 1700 byl komplex doplněn budovou gymnázia a Redutou. Komplex složí převážně kulturním účelům, kostel je funkční, přístupný.

www.mesto-uh.cz

Zámek ,Buchlovice, okres Uherské Hradiště

Zámek z doby kolem roku 1700 projektoval významný architekt D. Martinelli jako rozlehlou **italskou vilu obklopenou architektonicky utvářeným přírodním prostředím italizujícího charakteru**. V polovině 18.století dostala zahrada podobu francouzského parku. Pozoruhodné **zámecké interiéry** jsou umocněny bohatou štukovou výzdobou. **Hlavní sál s freskovou malbou v kopuli** je situován v ose stavby.

Zámek je veřejnosti přístupný.

www.zamek-buchlovice.cz

Zámek, Kroměříž, okres Kroměříž

Barokně přestavěný zámek /1686-1711/ s původním polopatrem na renesančním půdorysu, který svazuje všechny části stavby v jediný blok. Z reprezentačních místností vyniká **rokokový Sněmovní sál**, Manský sál, Trůnní sál, knihovna. **V sale terreně se uchovala původní plastická výzdoba z konce 17.století.**

Zámek je veřejnosti přístupný.

www.pruvodce.com

Kostel sv. Jana Křtitele, Kroměříž, okres Kroměříž Centrální kostel z let 1737-55, vybudovaný jako součást piaristického komplexu. **Výzdoba interiérů kostela je vynikající.**

Kostel je veřejnosti přístupný.

www.czecot.com/cz/results

Liberecký kraj

V kraji je vynikající ukázka dynamického baroka.

Kostel sv. Vavřince , Jablonné v Podještědí , okres Česká Lípa

Monumentální dvouvěžová centrála ve stylu **dynamického baroka** z let 1699-1729. V průčelí jsou sochy dominikánských patronů. Interiér je vybaven mobiliárem z 18.století.

Kostel je funkční, veřejnosti přístupný mimo bohoslužby.

www.pametihodnosti.cz

www.hrady.cz

Pardubický kraj

Barokní sloh je v kraji představován půvabným zámek, velmi pečlivě rekonstruovaným.

Zámek, Nové Hrady , okres Chrudim

Zámek z let 1773-78 prošel následně pozoruhodnou **rokokovou úpravou exteriérů i interiérů**. Trakty bočních hospodářských budov a trojdílná vstupní brána uzavřela čestný dvůr.

Zámek je v soukromém vlastnictví, v současné době probíhají rekonstrukce. Veřejnosti jsou přístupné výstavní prostory v přízemí, kde je umístěna expozice nábytkového umění ze sbírek Uměleckoprůmyslového musea v Praze.

www.nove-hrady.cz

Moravskoslezský kraj

Městům Opavě a Fulneku dominují monumentální barokní kostely.

Kostel sv. Jiří, Opava, okres Opava

Kostel sv. Jiří je **barokní jednolodní stavbou** z let 1675-81 s bočními kaplemi a s věží a s **monumentálně řešeným průčelím**. Je součástí areálu bývalé koleje jezuitů, kde je dnes sídlo Slezského zemského archivu.

Areál je veřejnosti přístupný.

www.hrady.cz

Kostel Nejsvětější Trojice, Fulnek, okres Nový Jičín

Kostel Nejsvětější Trojice z let 1748-60 je **barokní centrálou zaklenutou kopulí**. Průčelí tvoří sloupový řád s uplatněním rokokových a klasicistních detailů. Z téže doby je i interiérová výzdoba.

Kostel je funkční, veřejnosti přístupný.

www.fulnek.cz